

HET MINERALE WATER

door Gerda Verheeke

Op sommige plaatsen borrelt het frisse of thermale water zomaar uit de grond op, met schijnbaar geen enkele andere bedoeling dan het welzijn van de mensheid...

Populaire dwalingen

Een brokje antieke geschiedenis (1)

Instruction sur les eaux Minerales de Saint Christ, een boekje uit 1724 handelend over de natuurlijke minerale bronnen van Peronne, op dat ogenblik pas ontdekt. Het boek is op handgeschept papier gedrukt en geschreven door meester Jacques Le Tellier, dokter in de medicijnen te Montpellier en raadgever van de koning, een soort reclamebrochure avant-la-lettre.
(25.30 x 19.00, Rijksuniversiteit Gent, Fonds Vliegende Bladen)

THEOPHRASTIUS (2) verklaarde dat het water van de Crathis, gelegen in Groot-Griekenland, de beenderen van de dieren dat het verzwoeg, uitbleekte. Volgens OVIDIUS (3) en ANTIGONUS (4), kreeg men van het water van de Sybaris goudblonde haren.

Schaapherders die witte lammetjes wensten brachten deze naar de Aliacmon om er te drinken. Degenen die ze zwart of bruin prefereerden, brachten ze naar de Axius.

De Alcos liet dan weer het haar welig groeien.

In Beotië, nabij de tempel van Throponius, bevonden zich aan de stroom Orchomenus twee fonteynen waaraan men aan de ene de eigenschap toedacht het geheugen te versterken, terwijl de andere juist geheugenverlies teweeg brengen zou. Hieraan ontleenden ze dan ook hun naam: de eerste noemde men *Mnemosine*, de tweede *Lethé*.

Varro bericht dat nabij Cessus de rivier *Nous* stroomde (5) waarvan het water intelligent maakte, terwijl integendeel op het eiland Ceos een bron bestond die stomheid veroorzaakte. Er was er nog een andere, te Zama, die aan de menselijke stem kracht en een prachtig timbre verleende (6).

Het water van de Lynceste, in Thracië, bracht een zachte dronkenschap teweeg, en het water van de Clitorius integendeel, zou een afkeer voor wijn veroorzaken. THEOPOMPUS (7), auteur van het beroemde *Wonderen der Natuur*, haalt veel voorbeelden van bedwelmend water aan. Anderen gingen nog verder en verklaarden in volle ernst dat op het eiland Andros een fontein aan Bachus was gewijd, die gedurende bepaalde periodes van het jaar echte wijn spoot.

In Cyzique genas de fontein gewijd aan Amor de liefdespijn.

ANTIGONUS VAN CARYSTE beweerde in India een waterloop te kennen, *Side* genoemd, waarop niets kon drijven, ook geen dood herfstblad.

En het drinken van sommige waterlopen in Thracië had vrijwel onmiddellijk de dood tot gevolg.

1. zie ook: Gaston TISSANDER *L'eau*, Hachette et Cie, Paris 1875.

2. Wijsheer en moralist van Eresos op Lesbos, leerling van Aristoteles en na diens dood hoofd van de peripetische school (373-288 VOT).

3. Romeins dichter, geboren te Sulmo in 43 VOT, na Virgilius en Horatius de grootste uit Augustus' tijd.

4. Bijgenaamd *Monothalmos* of *Cyclops* (een oog), veldheer van Alexander de Grote.

5. In het Grieks wordt met *Nous* intelligentie bedoeld. Marcus Terentius Varro was één der geleerdste Romeinen (116-26 VOT), eerst medestander van Pompeius. Later op de zijde van Caesar, bij wie hij bibliothecaris werd.

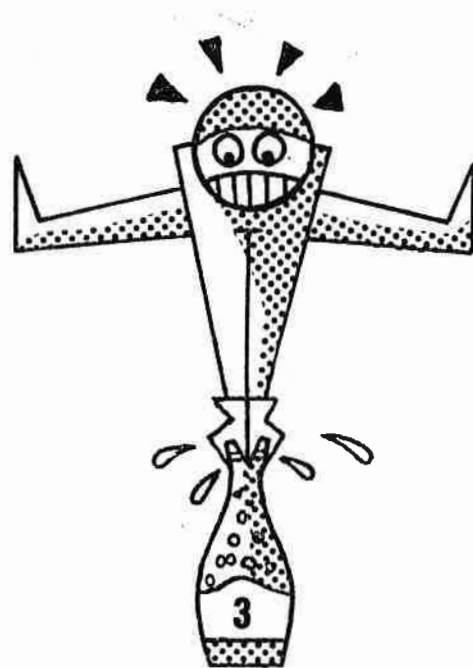
6. Vitruvius Pollio, bekend Romeins architect, leefde ten tijde van Caesar en Augustus, schrijver van *De Architectura* in tien delen, grondslag voor de bouwkunde van de Renaissance. In zijn *Agricola* legde hij voornoemde eigenschap uit. Hij beweerde dat dit komt door het sandarak (een soort hars) in het water.

7. Retor en historicus, leerling van Isocrates, geboren op Chios in 376 VOT.

"Nu nog zal men met zekere emotie over deze of gene legende horen vertellen, maar het pure water van onze fonteynen of de spiegel van onze meren, vertonen dergelijke mirakels niet meer. De bron waaraan de ouden zich laafden is opgedroogd, of beter gezegd, de wateren murmelen niet meer hetzelfde verhaal.

Adieu, zoete waternimfen, bedeest weggedoken achter de struiken. Adieu gracieuze schaduwen: charmante godinnen van het water, we zien elkaar nooit meer terug. Gevoelige poëzie van de fabel, ingenieuze dromen van de verbeelding, het is allemaal voor goed voorbij!"

Voorgaande tekst zou niet misstaan op de prachtige veelkleurige Art-Nouveau menukaart met waternimfen en kabouters aan de **Schloss-Brunnen Gerolstein**, opgericht in 1876. Dit natuurlijk koolzuurhoudend water zou de oudste bron van Gerolstein zijn.
(21.00 x 13.50, Rijksuniversiteit Gent, Fonds Vliegende Bladen)

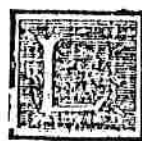

reçu en 1724
C. J. 1724

INSTRUCTION SUR LES EAUX MINÉRALES DE SAINT CHRIST.

Nouvellement découvertes près de Peronne en Picardie ;
Par Maître JACQUES LE TELLIER, Docteur en Medecine
de la Faculté de Montpellier, Conseiller du Roy, son Medecin
ordinaire en la Ville de Peronne, ancien Mayeur de ladite Ville.

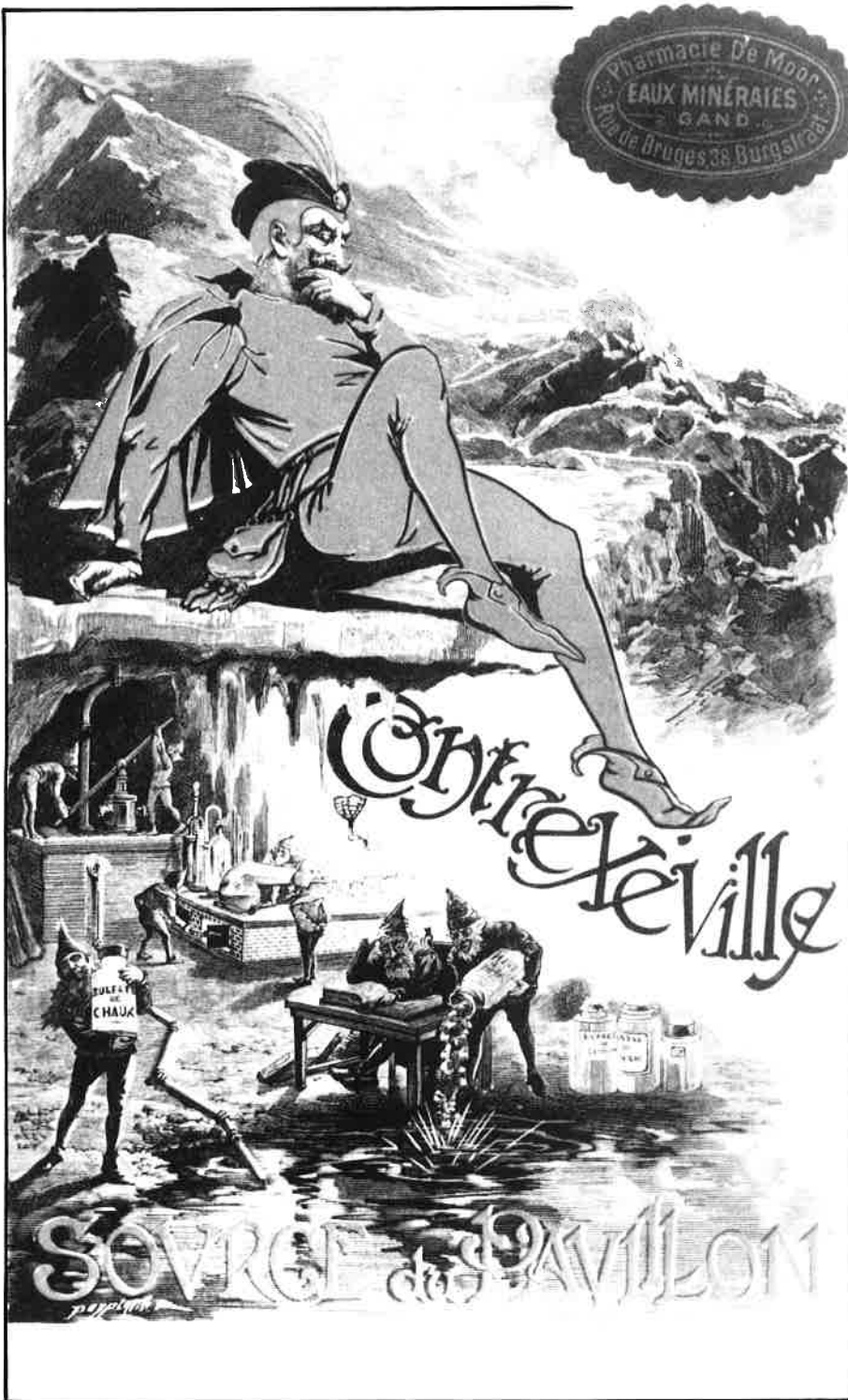

A Pratique des Eaux minerales est aussi ancienne que la Medecine : Hippocrate les deffend à la verité pour boisson ordinaire, mais les recommande comme très-utiles contre plusieurs maladies, *Quæcumque aque salse & indomita & dura sunt, in totum quidem ad quotidianum improbande, sunt tamen quædam nature & morbi quibus utiles sunt.* Pline en fait un grand éloge au 31. livre de son Histoire naturelle, chap. 2. *Generatim*, dit il, *nervis profunt, inaniunt alvos, sanant ulcera, capiti auribusque medentur.* En un mot jamais usage ne fut plus universellement approuvé que celui des Eaux minerales ; les Arabes, les Grecs, les Romains, les Nations même les plus barbares & les moins instruites dans les Sciences, se sont toujourns parfaitement & uniquement accordées sur ce point ; si solidement établi par l'autôrité & l'experience de tant de Siècles.

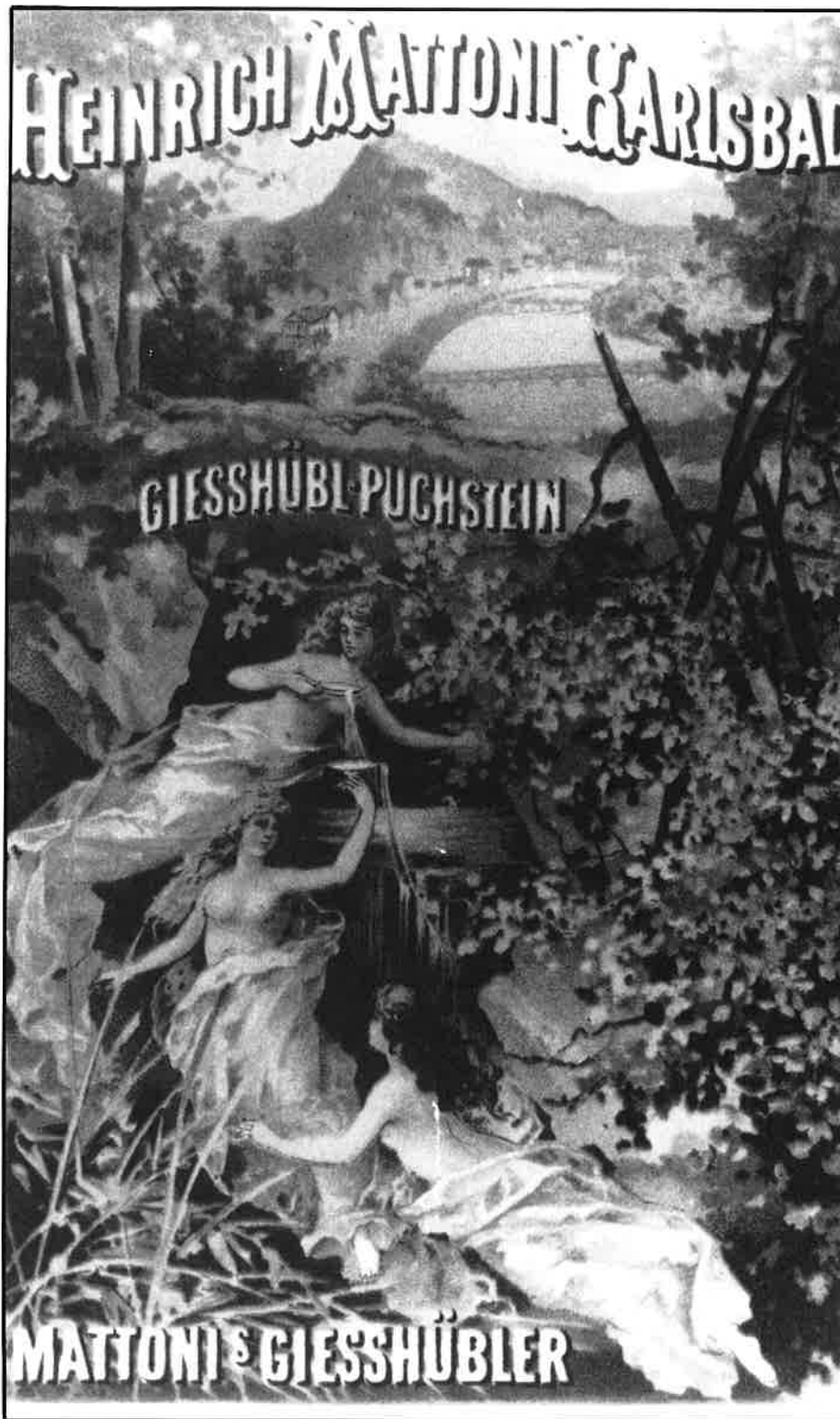
Ce n'est donc pas sans raison que les Modernes après avoir portés les découvertes de la Phisique & de la Medecine à leur dernier periode, se font une étude particuliere de découvrir ces Eaux salutaires, d'en analiser les Principes pour en connoître la nature & en développer les propriétés.

N'ayant encore fait aucune analise des Eaux minerales de Saint Christ, je n'établirai point ici la proportion du mineral avec les autres principes qui les composent, & me contenterai d'observer qu'elles sont de même nature que celles de la Cardinale de Forges, ayant la même odeur, le même goût & se chargeant de la même couleur par le mélange de la poudre de Noix de galle ; avec cette difference néanmoins, que la couleur que donne la Noix de galle aux Eaux de Saint Christ est plus foncée, plus noire & plus trouble que celle de la Cardinale.

Mais ce qui prouve encore mieux leur plus grande énergie, c'est qu'ayant été mises dans une bouteille bien exactement bouchée & gardées plusieurs mois, elles prennent la même couleur avec la Noix de galle, que celles récemment puisées à la fontaine : d'où il est aisé de conclure que le sel du mineral ferrugineux qui les anime est beaucoup plus fixe, aussi sont-elles plus aperitives & plus incisives que

Plooi-foldertje voor het natuurlijk bruisend mineraal water **Contrexeville**, van nationaal belang erkend bij decreet van 4 augustus 1860, en volgens de samensteller van de tekst zo perfect dat ene dokter Patissier (sic!) het *l'amie de l'estomac* had genoemd. Nochtans is het een Mefisto-type dat over de bron schijnt te waken en kabouters die er ondergronds allerhande chemicaliën in uitstorten... Het water werd te Gent verdeeld door Pharmacie De Moor uit de Burgstraat. (20.00 x 24.00, Rijksuniversiteit Gent, Fonds Vliegende Bladen)

In Colophon bevond zich een fontein die aan de drinker ervan de gave van voorspelling gaf, maar tegelijkertijd het leven verkortte. Deze fontein was gelegen op het domein aan Apollo gewijd, en Tacitus (8) rapporteert dat Germanicus daar de profetische visie van zijn vroegtijdige dood ontving. De bronnen van Patras leverden de juiste diagnose bij een bepaald ziektebeeld. Een spiegel, op het wateroppervlak geplaatst, toonde na het aanroepen der goden het gezicht van de zieke. Men zag deze dood of levend, al naar gelang de te verwachten afloop.

Maar het is niet alleen in Griekenland of het antieke Italië dat men dit soort bijgeloof terugvindt. De legendes der middeleeuwen, de volkse tradities van alle tijden, van alle landen, staan bol van dergelijke verhalen. Een groot deel ervan is tot op onze dagen verder blijven leven.

In de Belle-Epoque ontbrandde een hevige concurrentiestrijd tussen de verschillende grote binnen- en buitenlandse leveranciers van mineraal water. Dit leverde ons een schat aan hoog-esthetische lithografieën die de mode van het 'prendre les eaux' en het verbruik van bronwater door de bourgeoisie moest opdrijven. Hier een keuze uit publiciteit voor de bronnen Contrexeville, Vals, Vichy, Mattoni-Karlsbad, Spontin

(verzameling Universiteitsbibliotheek, Gent)

